

Sygn. akt I ACa 1264/12 Sygn. akt I ACa 1264/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Maciej Dobrzyński (spr.)

Sędziowie: SA Przemysław Kurzawa

SO (del.) Adrianna Szewczyk-Kubat

Protokolant: st. sekr. sąd. Monika Likos

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) S.A. z siedzibą w G.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. i P. C.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 15 lutego 2012 r., sygn. akt XXIV C 1718/06

uchyla zaskarżony wyrok w punktach drugim i czwartym, przekazuje sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

I ACa 1264/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 19 września 2002 r. (...) Bank S.A. z siedzibą w Ł. wniosła o zasądzenie solidarnie od pozwanych (...) S.A. z siedzibą w W., M. W., W. L. i P. C. kwoty 2.381.511,27 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 września 2002 r. do dnia zapłaty oraz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 23 grudnia 2002 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił w całości żądanie strony powodowej.

W dniu 16 stycznia 2003 r. pozwany P. C. wywiódł zarzuty od powyższego nakazu zapłaty, w których wniósł o jego uchylenie i oddalenie powództwa w stosunku do niego.

W dniu 17 lutego 2003 r. przedmiotowy nakaz zapłaty został zaskarżony zarzutami przez spółkę (...) S.A. z siedzibą w W., w których wniosła o jego uchylenie i oddalenie powództwa.

W toku postępowania doszło do połączenia poprzez przeniesienie w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. całego majątku (...) S.A. z siedzibą w Ł. (spółka przejmowana) na (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. (spółka przejmująca).

Wyrokiem z dnia 15 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uchylił nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 23 grudnia 2002 r., wydany w sprawie o sygnaturze akt XXIV Nc 109/02, w stosunku do (...) S.A. z siedzibą w W. i P. C. w części zobowiązania zapłaty kwoty 1.409.962,74 zł z ustawowymi odsetkami od tej kwoty od dnia 12 września 2002 r., zapłaty odsetek ustawowych od kwoty 971.548,53 zł od dnia 12 września 2002 r. do dnia 30 września 2009 r. oraz w części zasądzonej od (...) S.A. z siedzibą w W. i P. C. na rzecz powoda koszty procesu (pkt 1), utrzymał w mocy nakaz zapłaty z dnia 23 grudnia 2002 r. w pozostałej części w stosunku do (...) S.A. z siedzibą w W. i P. C. (pkt 2), oddalił powództwo w stosunku do (...) S.A. z siedzibą w W. i P. C. w części zobowiązania zapłaty kwoty 1.409.962,74 zł z ustawowymi odsetkami od tej kwoty od dnia 12 września 2002 r. oraz zapłaty odsetek ustawowych od kwoty 971.548,53 zł od dnia 12 września 2002 r. do dnia 30 września 2009 r. (pkt 3) oraz rozdzielił stosunkowo między stronami koszty procesu w ten sposób, że powód został zobowiązany do poniesienia kosztów procesu w zakresie powództwa przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. i P. C. w 59,21%, a pozwani solidarnie (solidarnie także z M. W. i W. L. na podstawie nakazu zapłaty z dnia 23 grudnia 2002 r.) w 40,79%, pozostawiając szczegółowe wyliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu.

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:

W dniu 10 grudnia 1999 r. między (...) S.A. z siedzibą w W. (dalej jako (...)), a (...) Bank S.A. z siedzibą w Ł. (dalej jako (...) Bank lub Bank) zawarta została umowa zlecenia, na mocy której (...) zlecił Bankowi nabycie na jego rachunek wierzycielski przysługującej Zakładom (...) S.A. z siedzibą w W. (dalej jako PZL (...)) od Skarbu Państwa w wysokości 10.427.602 zł z odsetkami od dnia wymagalności do dnia podpisania umowy nabycia wierzycielski. Umowa ta została zmieniona aneksem z dnia 23 stycznia 2002 r.

W dniu 14 grudnia 1999 r. (...) Bank zawarł z PZL (...) umowę kupna-sprzedaży wierzycielski nr (...), na mocy której nabył od PZL (...) wierzycielski przysługującą PZL (...) od Skarbu Państwa w wysokości 10.427.602 zł z odsetkami za zwłokę od dnia wymagalności do dnia zawarcia umowy tj. do dnia 14 grudnia 1999 r.

W dniu 17 grudnia 1999 r. (...) Bank na podstawie umowy Nr (...) udzielił pozwanej spółce (...) S.A. z siedzibą w W. kredytu w wysokości 2.000.000 zł, którego zabezpieczeniem były weksle in blanco wystawione przez spółkę i poręczone przez M. W., W. L., P. C. i P. G.. Zgodnie z aneksami do umowy kredytu, termin zwrotu został ustalony na dzień 28 lutego 2002 r.

Także w dniu 17 grudnia 1999 r. między (...) Bank i spółką (...) została zawarta umowa przelewu wierzycielski oraz przeniesienia praw, na mocy której Bank przelał na spółkę (...) nabytą od PZL (...) wierzycielski od Skarbu Państwa w kwocie 10.427.602 zł z odsetkami naliczonymi do dnia zawarcia umowy kupna-sprzedaży z dnia 14 grudnia 1999 r.

Umową cesji z dnia 23 stycznia 2002 r. (...) dokonała przelewu na rzecz (...) Bank wierzycielski nabytych od PZL (...) celem zabezpieczenia roszczeń Banku z tytułu umowy zlecenia z dnia 10 grudnia 1999 r.

W dniu 12 lutego 2002 r. Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Gospodarki przekazał (...) Bank kwotę 1.797.232,54 zł, a w dniu 18 lutego 2002 r. kwotę 59.911,59 zł. Kwoty te stanowiły część wierzycielski nabytej przez (...) Bank na zlecenie (...).

W dniu 16 kwietnia 2002 r. z kwot uzyskanych od Skarbu Państwa, po potrąceniu przez Bank należnej prowizji, kwota wierzycielski należna (...) wynosiła 497.587,19 zł. Z kwoty tej Bank zaliczył kwotę 2.000 zł na poczet prowizji za prolongatę umowy kredytowej Nr (...), kwotę 120.552,36 zł, tytułem spłaty odsetek od tej umowy (rachunek Nr (...)) oraz kwotę 2.678,94 zł tytułem odsetek od debetu Nr (...), a także na poczet innych wymagalnych zobowiązań (...).

W dniu 16 lipca 2002 r. (...) złożyła (...) Bank oświadczenie, że wszelkie rozliczenia między spółką a Bankiem mają być wykonywane w ten sposób, by wpływy należne (...) zaliczać w pierwszej kolejności na spłatę kredytu (...).

Na dzień 27 sierpnia 2002 r. należność z tytułu umowy kredytu Nr (...) z dnia 17 grudnia 1999 r. wynosiła kwotę 2.381.511,27 zł. (...) Bank wypełnił posiadane weksle wystawione przez (...) i poręczone przez M. W., W. L. i P. C. wyznaczając termin płatności weksli na dzień 12 września 2002 r.

W dniu 23 grudnia 2002 r. Sąd Okręgowy w Warszawie, w sprawie o sygn. akt IV Nc 325/02 z powództwa (...) Bank, wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym zobowiązując pozwanych (...), M. W., W. L. i P. C. aby zapłacili solidarnie na rzecz powoda kwotę 2.381.511,27 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 września 2002 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 31.000 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłaty albo wnieśli w tym terminie zarzuty.

W dniu 28 lipca 2009 r. pozwana spółka otrzymała pismo podpisane przez pracownika (...) BANK (...) S.A. z siedzibą w G. (następcy prawnego (...) Banku) J. L. informujące o otrzymaniu przez Bank w dniu 22 czerwca 2006 r. kwoty 1.742.762,27 zł od (...) S.A., z której to kwoty po potrąceniu prowizji należnych na podstawie umowy Bankowi i osobom trzecim ostateczna kwota należna z tego tytułu (...), która stała się właścicielem tej wierzytelności w wyniku ciągu cesji, wynosi 1.635.962,83 zł. W piśmie tym zamieszczona została także informacja o dokonaniu przez Bank potrącenia tej kwoty z wymagalnym zobowiązaniem pozwanej spółki wobec (...) BANK (...) opisaną tytułem wykonawczym Sądu Okręgowego w Warszawie sygn. akt IV Nc 325/02. J. L. nie posiadał umocowania do składania w imieniu Banku oświadczeń woli w przedmiocie dokonywania potrąceń należności, w związku z czym potrącenie nie było skuteczne.

Wierzytelność przysługująca (...) od (...) S.A. została wprawdzie umową z dnia 11 września 2001 r. przelana na rzecz Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. w związku z udzieleniem (...) gwarancji, jednakże umowa ta została zawarta pod warunkiem zgłoszenia przez (...) Bank roszczenia o zapłatę z tytułu gwarancji. (...) Bank nie zwrócił się do TUwRiGŻ (...) z roszczeniem z tego tytułu.

Prawidłowe potrącenie należności (...) BANK (...) z wierzytelnością (...) należną od (...) S.A. nastąpiło dopiero w dniu 5 grudnia 2011 r. wraz ze złożeniem powodowi przez prezesa spółki (...) oświadczenia o potrąceniu. Spółka wskazała jednakże w treści pisma z dnia 5 grudnia 2011 r. całą kwotę przekazaną przez (...) S.A., tj. 1.742.762,27 zł bez uwzględnienia należnych na rzecz (...) BANK (...) prowizji. Po potrąceniu tych należności kwota należna pozwanej spółce powinna wynieść 1.635.962,83 zł.

Do potrącenia należności (...) BANK (...) od (...) z wierzytelnościami przysługującymi pozwanej spółce od PZL (...) doszło także w dniu 14 lipca 2010 r. W oświadczeniu woli o potrąceniu podpisanym przez dwóch członków zarządu (...) BANK (...) S. Ż. i B. T. Bank wskazał, że otrzymał kwotę 6.679.748,46 zł, z której po potrąceniu wynikającej z umowy z dnia 10 grudnia 1999 r. prowizji, pozostałą kwotę 5.568.533,31 zł potrącił z przysługującymi w stosunku do (...) wierzytelnościami, w tym na poczet zaległości wynikającej z umowy kredytu Nr (...) zaliczona została kwota 1.674.556,73 zł. Otrzymana przez (...) BANK (...) kwota 6.679.748,46 zł wskazana w piśmie Banku z dnia 14 lipca 2010 r. stanowiła sumę dokonanych przez PZL (...) (a także przez podmiot trzeci - spółkę (...) sp. z o.o. - wykonujący zobowiązanie na podstawie umowy przystąpienia do długu) wpłat w wysokości po 1.000.000 zł w dniach 17 grudnia 2007 r., 29 kwietnia 2008 r. i 2 października 2008 r. oraz w wysokości po 1.226.582,82 zł w dniach 15 czerwca 2009 r., 29 lipca 2009 r. i 30 września 2009 r.

Opierając się na powyższych ustaleniach faktycznych, Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasługujące na częściowe uwzględnienie.

Bank dochodził w sprawie niniejszej należności wynikających z umowy kredytowej Nr (...) z dnia 17 grudnia 1999 r., na mocy której udzielił (...) kredytu obrotowego w kwocie 2.000.000 zł z ustalonym terminem zwrotu - zgodnie z aneksami do dnia 28 lutego 2002 r. Zabezpieczeniem kredytu były weksle in blanco wystawione przez (...) i poręczone przez pozwanych M. W., W. L. i P. C. oraz P. G., który został następnie zwolniony z odpowiedzialności.

Sąd I instancji zwrócił uwagę na specyficzny charakter zobowiązania wekslowego. Weksel jest papierem wartościowym, ucieleśniającym bezwarunkowe i abstrakcyjne zobowiązanie pieniężne osób, które złożyły na nim

podpisy. Zobowiązanie powstałe na skutek podpisania weksla podlega regulacjom ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (Dz. U. Nr 37, poz. 282; dalej jako Pr. wek.). W judykaturze utrwalony jest jednak pogląd, zgodnie z którym w postępowaniu nakazowym po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty dopuszczalne jest powoływanie się na podstawę faktyczną i prawną, wynikającą z łączącego strony stosunku prawnego, w związku z którym został wystawiony weksel gwarancyjny. Po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, wydanego na podstawie weksla gwarancyjnego, spór z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego przenosi się na ogólną płaszczyznę stosunku prawa cywilnego. Strony mogą zatem powoływać się na podstawy faktyczne i prawne wynikające z łączącego je stosunku prawnego, który jest źródłem dochodzonego przez powoda roszczenia cywilnoprawnego.

Zarzuty stanowią szczególny środek zaskarżenia przysługujący pozwanemu, przeciwko któremu został wydany nakaz zapłaty. Skarżący powinien w zarzutach określić granice zaskarżenia przez wskazanie, czy nakaz zaskarża w całości, czy w części, zgłosić zarzuty formalne, które pod rygorem ich utraty pozwany zgłasza przed wdaniem się w spór, zgłosić zarzuty merytoryczne przeciwko żądaniu pozwu, wskazać wszystkie okoliczności faktyczne i dowody na potwierdzenie zgłoszonych zarzutów, które w późniejszym etapie postępowania mogą być rozpoznawane tylko wtedy, gdy skarżący wykaże, że nie mógł z nich skorzystać wcześniej lub gdy potrzeba ich powołania wynikła później.

Najdalej idącym zarzutem był zarzut (...) oparty na twierdzeniu, że wierzytelność zabezpieczona wekslami wygasła na skutek zaspokojenia w związku z potrąceniami z wierzytelnościami przysługującymi pozwanej spółce w stosunku do powoda. Zarzut ten uznany został przez Sąd Okręgowy za nietrafny. Spółka podniosła, że w związku ze złożonym Bankowi w dniu 16 lipca 2002 r. oświadczeniem o dokonywaniu zaliczania wszystkich wpływów należnych spółce w pierwszej kolejności na poczet długu wynikającego z umowy kredytu Nr (...), wierzytelność powodowego Banku została spłacona w całości i w chwili wypełnienia posiadanych przez (...) Bank weksli, na pozwanej spółce nie ciążyły żadne zobowiązania na rzecz Banku wynikające z umowy kredytu. Sąd I instancji zauważył jednak, że do tego czasu wpłaty dokonywane na poczet nabytej od PZL (...) wierzytelności zostały zaliczone przez Bank proporcjonalnie na wszystkie długi spółki wobec Banku, w tym z uwzględnieniem w pierwszej kolejności na związane z nimi zaległe należności uboczne, a zatem do dnia wystawienia weksla kwota należna Bankowi z tytułu umowy Nr (...) wynosiła 2.381.511,27 zł (zaświadczenie Banku o wysokości zobowiązania wydane na podstawie art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, mające moc dokumentu urzędowego). W związku z brakiem porozumienia między stronami co do kwestii rozliczeń poszczególnych należności przysługujących pozwanej spółce, Bank miał prawo rozliczyć je w taki właśnie sposób. Odnośnie odsetek skapitalizowanych od wierzytelności nabytej od PZL (...), to z postanowień zawartych między stronami umów zlecenia, kupna wierzytelności i przelewu tej wierzytelności wynikało, że dotyczą tylko odsetek naliczanych do dnia 14 grudnia 1999 r. Zarzut więc w tym zakresie nie mógł odnieść żadnego skutku.

Odnośnie dokonanych przez Skarb Państwa wpłat na poczet wierzytelności od PZL (...), dokonanych po złożeniu oświadczenia o sposobie zaliczania wpłat, a w szczególności w odniesieniu do wpłat mających miejsce po powstaniu tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty z dnia 23 grudnia 2002 r., Sąd I instancji wskazał, że oświadczenie to nie mogło być uznane za skuteczne i nie mogło rodzić skutków w postaci zobowiązania Banku do zaliczania wpłat Skarbu Państwa według sposobu wskazanego przez pozwaną spółkę, (...) powoływała się na przepis art. 451 § 1 zdanie 1 k.c., zgodnie z którym dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. W ocenie Sądu I instancji przepis ten nie znajduje zastosowania w tym przypadku. Odwołał się do stanowiska Sądu Apelacyjnego w Warszawie wyrażonego w postanowieniu z dnia 31 sierpnia 2011 r. w sprawie sygn. akt I ACz 1190/11, w którym stwierdzono, że „Powyższa regulacja nie znajduje jednak zastosowania w sytuacji, gdy każda ze stron występuje jednocześnie w roli wierzyciela i dłużnika, a jedna z nich dokonuje potrącenia swojej wierzytelności z wierzytelnością drugiej strony. Co prawda art. 503 k.c. nakazuje stosować do potrącenia przepisy o zaliczeniu zapłaty, ale tylko odpowiednio. W wyniku potrącenia dochodzi do umorzenia wierzytelności (art. 498 § 2 k.c.), zatem skutek jest podobny jak w przypadku spełnienia świadczenia - zobowiązanie wygasa. Tym niemniej jednak nie można zrównać spełnienia świadczenia (w postaci na przykład zapłaty) w rozumieniu art. 353 § 2 k.c. z potrąceniem wierzytelności. Charakter obu tych instytucji jest bowiem odmienny. Dlatego też potrącenie w doktrynie prawa cywilnego traktowane jest tylko jako surogat spełnienia świadczenia. Trzeba przy tym podkreślić, że w taki sposób ujmuje się instytucję potrącenia,

analizując skutki tej czynności jako aktu dłużnika. Tymczasem należy pamiętać, że potrącenie charakteryzuje się tym, że każda ze stron występuje tu zarówno w roli dłużnika, jak i wierzyciela. Patrząc zaś na potrącenie jako na akt wierzyciela, na pierwszy plan wysuwa się inny skutek tej czynności, mianowicie dochodzi w ten sposób do zaspokojenia wierzytelności przysługującej składającemu oświadczenie o potrąceniu wobec drugiej strony (M. Pyziak-Szafnicka, Potrącenie w prawie cywilnym, Kraków 2002, s. 32). Wskazuje się, że w tym aspekcie potrącenie w istocie przypomina egzekucję z wierzytelności. Potrącając, wierzyciel przymusowo realizuje swoje prawo, zastępując w tym względzie instytucje państwowe; dokonuje on zatem „samodzielnej egzekucji” (L. Stępnia, Potrącenie w systemie polskiego prawa cywilnego, 1975, s. 235). Podsumowując, z punktu widzenia strony dokonującej potrącenia jest to czynność stanowiąca zarówno instrument zapłaty (funkcja zapłaty potrącenia), jak i instrument wyegzekwowania własnej należności (funkcja egzekucyjna potrącenia) (M. Pyziak-Szafnicka, ibidem, s. 31-35). Komentatorzy podkreślają, że zawarte w art. 503 k.c. odesłanie do art. 451 k.c. ma zastosowanie do sytuacji, gdy pomimo wielości wierzytelności po jednej lub po obu stronach, w oświadczeniu o potrąceniu nie sprecyzowano, których z wzajemnych wierzytelności ono dotyczy. Wówczas uznaje się, że w razie wątpliwości stosuje się reguły zarachowania wskazane w art. 451 k.c., aby uniknąć sytuacji, w której oświadczenie o potrąceniu okazuje się bezskuteczne (K. Zagrobelny, {w:} E. Gniewek (red.), Kodeks cywilny. Komentarz do artykułów 1-534, tom I. Warszawa 2004, s. 1300-1301; A. Rzetecka-Gil, Komentarz do art. 503 cywilnego, LEX2010). Nadto należy zważyć, że zgodnie z art. 451 § 1 zd. 1 k.c., dłużnik ma prawo wskazać, który z długów chce zaspokoić wówczas, gdy sam spełnia świadczenie - zatem tylko wtedy, gdy własnym zachowaniem doprowadza on do wygaśnięcia zobowiązania. W przypadku potrącenia dokonywanego przez kontrahenta taka sytuacja zaś nie zachodzi. Umorzenie wzajemnych wierzytelności dokonywane jest tu niezależnie od woli drugiej strony, która pozostaje całkowicie bierna. Wypada w tym miejscu wskazać także, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, uregulowane w art. 451 k.c. sposoby zarachowania mają zastosowanie w przypadku, gdy dłużnik dobrowolnie spełnia świadczenie, natomiast nie bierze się ich pod uwagę w sytuacji, gdy wierzyciel zostaje zaspokojony w wyniku prowadzonej egzekucji (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1957 r., 4 CR 589/55, PUG 1957 r. nr 12, s. 462). Jak wskazywano zaś wyżej, potrącenie pod wieloma względami przypomina zaspokojenie wierzyciela w drodze egzekucji. Wypada także podkreślić, że w sytuacji, gdy spełnione są przesłanki potrącenia ustawowego, żadna ze stron nie jest władna - mocą własnego oświadczenia - wyłączyć możliwości umorzenia przysługujących jej wierzytelności przez oświadczenie drugiej strony. Innymi słowy bezskuteczny jest zakaz potrącenia wprowadzony przez jedną ze stron (M. Pyziak-Szafnicka, ibidem, s. 27). Istotą potrącenia jest właśnie to, że oświadczenie jednej tylko strony, bez współdziałania kontrahenta, a w pewnych wypadkach nawet wbrew jego woli, kształtuje sytuację prawną obu podmiotów (ibidem, s. 210). W konsekwencji uzasadniony jest wniosek, że to strona dokonująca potrącenia ma prawo wyboru wierzytelności, które zamierza objąć skutkami potrącenia. Wprowadzanie w tym zakresie ograniczeń poprzez odpowiednie zastosowanie regulacji z art. 451 § 1 zd. 1 k.c. kłóciłoby się z ratio legis art. 498 § 1 k.c. Należy też zważyć, że w sytuacji, gdy obie strony są wobec siebie zarówno dłużnikami, jak i wierzycielami, to co do zasady każda z nich może złożyć oświadczenie o potrąceniu doprowadzając w ten sposób do umorzenia wybranych przez siebie wierzytelności (w razie złożenia oświadczeń przez obie strony o ich skuteczności rozstrzygać będzie kolejność chronologiczna czynności). Z powyższego wynika, że oświadczenie złożone przez (...) odnośnie kolejności rozliczania jej zobowiązań wobec (...) Bank S.A. nie miało znaczenia dla oceny skutków potrącenia dokonanego przez (...) BANK (...) S.A. Oświadczenie takie mogłoby mieć znaczenie tylko wówczas, gdyby spółka spełniała świadczenie, a zatem w tym wypadku – w razie dokonania zapłaty. Skoro zaś bank dokonał potrącenia, nie można podważać ważności i skuteczności tej czynności z tej tylko przyczyny, że potrącone zostały inne należności niż życzyłyby sobie (...). Strony nie zawarły bowiem żadnej umowy wyłączającej lub ograniczającej możliwość dokonywania potrąceń wzajemnych wierzytelności, a tylko w takim wypadku skuteczność potrącenia dokonanego wbrew treści takiej umowy mogłaby być kwestionowana." Sąd Okręgowy wskazał, że w pełni podziela to stanowisko.

W tej sytuacji dokonywane przez Bank zaliczenia otrzymywanych od Skarbu Państwa kwot na poczet wierzytelności nabytych od PZL (...) były prawidłowe, a tym samym nie mogło nastąpić całkowite potrącenie wierzytelności Banku z tytułu umowy Nr (...) z wierzytelnościami pozwanej spółki. Sąd I instancji wskazał równocześnie, że wierzytelności Banku ulegały potrąceniu z wierzytelnościami pozwanej spółki już po powstaniu tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty z dnia 23 grudnia 2002 r. z kolejnych wpłat dokonywanych przez Skarb Państwa na poczet nabytych

wierzytelności, jednakże także i w tym przypadku, z wskazanych już powodów, brak było podstaw do zaliczania ich w całości na poczet wierzytelności wynikającej z umowy Nr (...), a następnie z nakazu zapłaty z dnia 23 grudnia 2002 r.

Sąd Okręgowy stwierdził, że do potrącenia takiego doszło wraz ze złożeniem przez Bank oświadczenia z dnia 14 lipca 2010 r. w związku z wpłatami dokonanyymi na poczet wierzytelności od PZL (...) w kwocie 6.679.748,46 zł, z której po potrąceniu prowizji należnych Bankowi, na rzecz pozwanej spółki przypadała kwota 5.568.533,31 zł. Z kwoty tej Bank na poczet zobowiązania pozwanej spółki wynikającego z umowy kredytu z dnia 17 grudnia 1999 r. zaliczył 1.674.556,73zł. Kwota zobowiązania (...) uległa także pomniejszeniu o wpłacone na jej rzecz kwoty tytułem nabytej w wyniku ciągu cesji wierzytelności od (...) S.A. Sąd I instancji za nieuzasadnione uznał twierdzenia powoda, że wierzytelności te nie przysługiwały pozwanej spółce w związku ze zbyciem tych wierzytelności umową z dnia 11 września 2001 r. na rzecz TUwRiGŻ (...) S.A. w związku z udzieleniem (...) gwarancji. Za istotną okoliczność uznał to, że umowa ta została zawarta pod warunkiem zgłoszenia przez (...) Bank roszczenia o zapłatę z tytułu gwarancji. Powód nie udowodnił jednak, że gwarancja została zrealizowana, a tym samym spełnił się zastrzeżony w umowie warunek. Na podstawie art. 6 k.c. to na powodzie spoczywał ciężar dowodu w zakresie tej okoliczności. Ponadto za takim ustaleniem przemawiało także oświadczenie z dnia 28 lipca 2009 r. złożone przez J. L. - dyrektora Departamentu (...), który jako pracownik Banku posiadał informacje na temat wszystkich zobowiązań pozwanej spółki w stosunku do Banku.

Sąd I instancji nie zgodził się ze stroną pozwaną, że potrącenie wierzytelności Banku, opisanej tytułem wykonawczym w postaci nakazu zapłaty z dnia 23 grudnia 2002 r., z wierzytelnościami pozwanej spółki nabytymi od (...) S.A. możliwe było już na skutek pisma z dnia 28 lipca 2009 r. Pismo to bowiem zostało podpisane przez osobę nieupoważnioną do składania w imieniu Banku oświadczeń woli w tym zakresie. W toku procesu nie zostało wykazane, że podpisujący pismo z dnia 28 lipca 2009 r. J. L. dysponował stosownym upoważnieniem.

W tej sytuacji Sąd Okręgowy stwierdził, iż dokonane przez Bank potrącenie z wierzytelności przysługującej Bankowi z tytułu umowy kredytu nr (...), zgodnie z treścią pisma z dnia 14 lipca 2010 r., było skuteczne w zakresie kwoty 1.674.556,73 zł. Zgodnie z art. 499 zd. 2 k.c., oświadczenie o potrąceniu ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe. Powyższy przepis konstytuuje zasadę retroaktywności oświadczenia o potrąceniu. W konsekwencji potrącenie powoduje nie tylko umorzenie wzajemnych wierzytelności, ale także eliminuje następstwa upływu czasu, co odnosi się zwłaszcza do skutków opóźnienia lub zwłoki stron w wykonaniu zobowiązania powstałych w okresie od zaistnienia stanu potrącalności do chwili, gdy zainteresowany zechciał skorzystać z prawa potrącenia. Dotyczy to w szczególności obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie. Potrącenie wzajemnych wierzytelności stron, o którym mowa w piśmie z dnia 14 lipca 2010 r., było zatem możliwe jeszcze przed tą datą. Z załączonego do akt wyciągu z rachunku wewnętrznego prowadzonego w (...) BANK (...) dla rozliczeń wierzytelności nabytych od PZL (...) wynikało, że kwota 6.679.748,46 zł została uiszczona na rzecz (...) BANK (...) przez PZL (...) (a także przez (...) sp. z o.o. jako przystępującego do długu) w 6 transzach, w tym w dniach 17 grudnia 2007 r., 29 kwietnia 2008 r. i 2 października 2008 r. dokonano wpłat po 1.000.000 zł, zaś w dniach 15 czerwca 2009 r., 29 lipca 2009 r. i 30 września 2009 r. po 1.226.582,82 zł. Z powyższego wynikało, że potrącenie wierzytelności (...) wobec Banku z wierzytelnością Banku z tytułu umowy kredytu nr (...) mogło nastąpić w datach dokonanych wpłat. Przyjmując, że potrącenie z wierzytelnością z tytułu umowy kredytu zostało dokonane jako ostatnie - a żadne okoliczności nie świadczyły, żeby było inaczej - to (...) BANK (...) mogła złożyć w tym przedmiocie oświadczenie w dniu 30 września 2009 r. odnośnie kwoty 1.226.582,82 zł., a w dniu 29 lipca 2009 r. odnośnie kwoty 447.973,91 zł. Potrącenie natomiast wierzytelności (...) BANK (...) z wierzytelnościami pozwanej spółki z uzyskanych środków pieniężne od (...) S.A. w dniu 22 czerwca 2006 r., w zakresie kwoty 1.635.962,83 zł, stało się skuteczne dopiero wraz ze skutecznym złożeniem oświadczenia w tym przedmiocie przez reprezentującego pozwaną spółkę jej prezesa W. L. w dniu 5 grudnia 2011 r., ponieważ wcześniejsze oświadczenie złożone przez J. L. nie wywołało skutków prawnych. Potrącenie było skuteczne jedynie do kwoty wskazanej powyżej, ponieważ strona pozwana nie udowodniła, że należała się jej wyższa kwota. Potrącenie w zakresie kwoty 1.635.962,83 zł było możliwe w dniu 22 czerwca 2006 r., więc od tego dnia kwota zobowiązania (...) uległa zmniejszeniu o tę sumę, przy czym w pierwszej kolejności należało ją zaliczyć na poczet odsetek za opóźnienie zgodnie z art. 451 § 1 zdanie 2 k.c. Odsetki ustawowe liczone od kwoty zobowiązania głównego, tj. 2.381.511,27 zł, za okres od 12 września 2002 r. do 21 czerwca 2006 r. wyniosły łącznie 1.158.931,47 zł. Zatem, po potrąceniu wierzytelności z tego tytułu z

wierzytelnością wobec (...) z kwoty 1.635.962,83 zł pozostawało 477.031,36 zł. (1.635.962,83 zł - 1.158.931,47 zł = 477.031,36 zł), którą to kwotę należało zaliczyć na poczet długu głównego. Na dzień 22 czerwca 2006 r. zadłużenie (...) wobec Banku wynosiło więc 1.904.479,91 zł z tytułu roszczenia głównego oraz 31.000 zł z tytułu kosztów procesu. Kolejne potrącenie stało się możliwe w dniu 29 lipca 2009 r. i obejmowało kwotę 447.973,91 zł. W efekcie umorzeniu w tym zakresie podlegały wierzytelności odsetkowe naliczone od pozostałej części długu głównego - 1.904.479,91 zł za okres od 22 czerwca 2006 r. do 29 lipca 2009 r. w wysokości 698.213,64 zł. Na dzień 29 lipca 2009 r. zobowiązania (...) obejmowały więc dług główny w wysokości 1.904.479,91 zł, odsetki za opóźnienie w wysokości 250.239,73 zł oraz koszty procesu w wysokości 31.000 zł. Oświadczenie o potrąceniu kolejnej kwoty - 1.226.582,82 zł - było możliwe 30 września 2009 r., zatem w tym dniu umorzeniu uległy zobowiązania odsetkowe na kwotę 250.239,73 zł, a także odsetki za okres od 30 lipca 2009 r. do 30 września 2009 r. w wysokości 43.411,71 zł. Na poczet wierzytelności głównej należało zaliczyć pozostałą kwotę 932.931,38 zł, więc dług główny zmniejszył się do kwoty 971.548,53 zł. Tak więc na datę zamknięcia rozprawy zobowiązanie pozwanej spółki wynosiło 971.548,53 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 1 października 2009 r. do dnia zapłaty.

Sąd I instancji wskazał, że powyższe okoliczności miały także wpływ, zgodnie z art. 32 Pr. wek., na wysokość zobowiązania pozwanego P. C., który odpowiada za zobowiązanie (...) jako poręczyciel wekslowy. Podniesiony natomiast przez tego pozwanego zarzut działania przy poręczaniu weksli wystawionych przez (...) pod wpływem błędu dotyczącego rzeczywistej sytuacji majątkowej spółki, nie mógł zostać uznany za zasadny. Zgodnie z art. 84 § 1 k.c. w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Wskazana przez P. C. okoliczność braku pełnej wiedzy odnośnie sytuacji finansowej (...) nie stanowiła błędu co do treści czynności prawnej, w związku z czym nie było możliwe uchylenie się od jej skutków w warunkach wskazanych przez pozwanego. Nadto pozwany nie przedstawił żadnych dowodów na potwierdzenie, że rzeczywiście został przez Bank i pozwaną spółkę wprowadzony w błąd. Sąd I instancji nie miał także wątpliwości, że porozumienie wekslowe dotyczyło wszystkich weksli wystawionych na zabezpieczenie roszczenia wynikającego z umowy kredytu z dnia 17 grudnia 1999 r. wobec tego, że pozwany poręczył wszystkie weksle złożone przez powoda. Przyjąć zatem należało, że czynności prawne pozwanego w postaci poręczenia wekslowego były ważne.

W tej sytuacji Sąd Okręgowy, na podstawie art. 496 k.p.c., utrzymał w mocy nakaz zapłaty w tej części w jakiej istniało zobowiązanie w dacie zamknięcia rozprawy, uchylił go w pozostałej części i oddalił powództwo.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., stosując zasadę stosunkowego ich rozdzielenia.

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego złożyli pozwani P. C. oraz spółka (...).

P. C. zaskarżył wyrok w punktach 2 i 4, tj. w zakresie, w którym Sąd utrzymał w mocy wobec pozwanego nakaz zapłaty z dnia 23 grudnia 2002 r. oraz orzekł o kosztach przez stosunkowe ich rozdzielenie. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1/ niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności w sprawie, a w szczególności:

a/ brak ustalenia czy Bank dokonując potrącenia kwoty uzyskanej z wierzytelności PZL WOLA., tj. wartości 6.679.748,46 zł był uprawnionym do potrącenia według swojego oświadczenia z dnia 14 lipca 2010 r., które to oświadczenie, co do dokonanych potrąceń odnosiło skutek w dacie rzeczywiście otrzymanych płatności kwoty 2.422.014,78 zł na poczet wierzytelności z kredytu (...) w sytuacji, gdy w aktach sprawy znajdują się jedynie dokumenty złożone przez powoda dotyczące powstania tytułu egzekucyjnego w tym przedmiocie i umorzenia postępowania w tym przedmiocie z lat 2002 i 2003, którymi to dokumentami w żaden sposób nie wykazano, ani nie uwiarygodniono istnienia wymagalnej wierzytelności w oznaczonej kwocie na datę dokonanego potrącenia,

b/ brak dokonania jakichkolwiek ustaleń i przyjęcie w sposób dowolny bez ustalenia w tym zakresie, że wierzytelność dochodzona w niniejszym postępowaniu mogła być objęta potrąceniem zdziałanym przez powoda, jako ostatniej wierzytelności, mimo iż (...) domagał się zobowiązania strony powodowej do złożenia pełnej dokumentacji wpływów i rozliczeń, związanych z wierzytelnościami wobec tego podmiotu, albowiem żaden z pozwanych dostępu do takich

dokumentów nie posiadał, szczególnie, gdy rozliczenia wpływów dotyczyły wierzytelności objętych cesjami z (...) na rzecz (...) Bank, którego następcą prawnym jest strona powodowa,

2/ niewyjaśnienie istotnych okoliczności w sprawie, dotyczących zaistnienia odpowiedzialności pozwanego P. C. w sytuacji, gdy tenże składając zarzuty od nakazu zapłaty złożył jednocześnie oświadczenie z powołaniem się na art. 88 k.c., iż poręczenie wekslowe za (...) złożył pod wpływem istotnego błędu, w który to błąd został wprowadzony przez poprzednika prawnego powoda oraz (...), co do stanu prawnego i rzeczywistej kondycji finansowej podmiotu, za który złożył poręczenie wekslowe, mimo, iż pozwany P. C. ponad pisemne oświadczenie złożone przy zarzutach od nakazu zapłaty proponował, jako kontynuację tego dowodu swoje zeznanie w charakterze strony na okoliczność wyjaśnienia przyczyn, które legły u podstaw złożenia oświadczenia woli pod wpływem błędu.

3/ uznanie przez Sąd dostatecznego wyjaśnienia sprawy i oddalenie kilkakrotnie zgłaszanego wniosku o przesłuchanie pozwanego w charakterze strony na okoliczności związane z istnieniem u pozwanego P. C. przekonania o działaniu pod wpływem błędu, a jednocześnie zarzucenie temu pozwanemu brak przedstawienia jakichkolwiek dowodów na tę okoliczność.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w punktach 2 i 4 poprzez uchylenie nakazu zapłaty z dnia 23 grudnia 2003 r. również, co do kwoty 971.548,53 zł i oddalenie powództwa w tym zakresie, wraz z zasądzeniem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego według norm przypisanych;

- ewentualnie, o uchylenie zaskarżonego wyroku w punktach 2 i 4 i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

(...) zaskarżyła wyrok w części, w której Sąd Okręgowy utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany w dniu 23 grudnia 2002 r. oraz orzekł o kosztach procesu, tj. w części określonej w punktach 2 i 4 wyroku. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

1/ obrazę przepisów prawa procesowego, która miała wpływ na treść rozstrzygnięcia, a w szczególności naruszenie przepisów art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. oraz art. 248 § 1 k.p.c., polegające na niezasadnym oddaleniu wniosków dowodowych zawartych we wniesionych przez (...) zarzutach z dnia 17 lutego 2003 r., a także późniejszych wniosków dowodowych złożonych z zachowaniem terminu z art. 495 § 3 k.p.c., w szczególności wniosków dowodowych określonych w pkt IV, VI i VII zarzutów do nakazu zapłaty, a także zawartych w piśmie pozwanego z dnia 6 grudnia 2010 r. oraz wniosku zawartego na str. 3 pisma procesowego pozwanego z dnia 8 sierpnia 2011 r., pomimo tego, że miały one istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, w wyniku czego strona pozwana została pozbawiona możliwości wykazania, a Sąd Okręgowy wyjaśnienia, następujących okoliczności:

a/ kształtowania się zadłużenia (...) z tytułu umowy kredytowej nr (...) w okresie od daty obowiązywania ww. umowy do zamknięcia rozprawy w niniejszej sprawie, w tym w szczególności określenia wysokości zadłużenia na dzień wystawienia weksli, tj. na dzień 27 sierpnia 2002 r.,

b/ kwot otrzymanych przez (...) Bank, a następnie (...) BANK (...), od Skarbu Państwa, (...) sp. z o.o. (następcy prawnego PZL S.A.), (...) S.A. z siedzibą w G., przysługujących (...) na podstawie łączących strony stosunków prawnych oraz sposobu ich rozdysponowania,

c/ sposobu naliczania oraz wysokości odsetek naliczonych z tytułu umowy nr (...),

d/ ustalenia daty otrzymania przez powoda od Skarbu Państwa, PZL (...), (...) sp. z o.o. oraz (...) S.A. należności przysługujących (...), które następnie zostały potrącone z zobowiązaniami wynikającymi z umowy kredytowej nr (...),

e/ wygaśnięcia zobowiązań z tytułu umowy (...),

2/ błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia, polegający na całkowicie dowolnym przyjęciu, iż:

a/ zadłużenie (...) z tytułu umowy o kredyt obrotowy w rachunku bieżącym nr (...) wynosiło na dzień wystawienia weksli 2.381.511,27 zł, a na dzień zamknięcia rozprawy zobowiązanie z tego tytułu wyniosło 971.548,53 zł,

b/ odsetki skapitalizowane od wierzytelności PZL (...)w stosunku do Skarbu Państwa, tj. odsetki zasądzone od kwoty głównej wierzytelności oraz odsetek naliczonych do dnia wytoczenia powództwa, przysługują (...) jedynie w wysokości 8,8% odsetek skapitalizowanych, w sytuacji, gdy w żaden sposób nie wynika to z treści umowy zlecenia z dnia 10 grudnia 1999 r. oraz umowy kupna wierzytelności z dnia 15 grudnia 1999 r. oraz przelewu wierzytelności z dnia 17 grudnia 1999 r.

W odpowiedzi na apelacje z dnia 14 sierpnia 2012 r. strona powodowa wniosła o oddalenie obu apelacji oraz zasądzenie od pozwanych kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacje pozwanych zasługiwały na uwzględnienie w zakresie, w jakim prowadziły do uchylenia zaskarżonego orzeczenia w punktach drugim oraz czwartym i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Te ustalenia faktyczne, których dokonał Sąd Okręgowy w oparciu o zgromadzone w aktach sprawy dokumenty były prawidłowe, jednakże uznać je należało za niepełne, a przede wszystkim niewystarczające do właściwego rozstrzygnięcia o żądaniu dochodzonym w przedmiotowej sprawie.

Po pierwsze, stwierdzić należało, że Sąd I instancji pominął w ustaleniach faktycznych okoliczność, że w dniu 15 grudnia 2000 r. pomiędzy (...) Bank a (...) zawarta została umowa cesji wierzytelności na zabezpieczenie na podstawie której, w celu zabezpieczenia wierzytelności Banku z tytułu nabytych Imiennych Papierów Dłużnych (IPD) w formie weksli własnych, o łącznej wartości nominalnej 800.000 zł, wyemitowanych przez (...), cedent, tj. (...), dokonał cesji wierzytelności, które posiadał w stosunku do Skarbu Państwa w postaci prawa żądania wynagrodzenia szkody wynikłej z utrzymywania przez PZL(...) w latach 1990-1992 w gotowości beczynnych linii produkcyjnych, a co do których Sąd Najwyższy wydał wyrok w dniu 3 grudnia 1999 r. w sprawie o sygn. akt I CKN 976/98. Na cedowaną wierzytelność składała się wierzytelność główna w wysokości 10.427.602 zł oraz wierzytelności odsetkowe za opóźnienie w zapłacie od dnia wymagalności do dnia 25 czerwca 1999 r. o łącznej wartości nominalnej 49.500.000 zł (zastrzeżono, że właściwa wysokość odsetek zostanie ustalona w wyroku sądowym). Jednocześnie cedent upoważnił (...) Bank do zaliczenia na spłatę zobowiązań (...) wobec Banku wszystkich kwot wpłacanych przez dłużnika ww. wierzytelności, aż do całkowitego pokrycia zobowiązań kredytowych wynikających z nabycia przez Bank Imiennych Papierów Dłużnych. Strony ustaliły, że jeżeli IPD zostaną wykupione w terminach określonych w umowie programowej nr (...) z dnia 15 grudnia 2000 r. przez Bank, przedmiotowa umowa cesji rozwiąże się, a cedent stanie się ponownie wierzycielem Skarbu Państwa. Bank przyjął cesję przedmiotowej wierzytelności i zobowiązał się do korzystania z nabytej wierzytelności nie wykraczając poza granice uzasadnione zabezpieczeniem kredytu (k. 900-902 - umowa cesji wierzytelności na zabezpieczenie z podpisami notarialnie poświadczonymi).

Zauważyć należało, że przedmiotowa umowa cesji na zabezpieczenie zawarta została pod warunkiem rozwiązującym (vide § 4 umowy), zatem jej skutkiem było przeniesienie opisanej w niej wierzytelności na cesjonariusza, tj. (...) Bank. Nastąpiła zatem zmiana wierzyciela.

Sąd Okręgowy - w konsekwencji powyższego zaniechania - nie ustalił również, czy przedmiotowa umowa w jakikolwiek sposób wpłynęła na rozliczenia między stronami i tym samym na stan wierzytelności stanowiącej przedmiot tej umowy, czy wierzytelność ta powróciła do majątku (...) i jeżeli tak, to w jakiej postaci.

Powyższe nierozstrzygnięte wątpliwości były o tyle istotne w sprawie, że Sąd I instancji dokonał jednocześnie ustalenia, że te same strony zawarły w dniu 23 stycznia 2002 r. umowę cesji wierzytelności na zabezpieczenie roszczeń

Banku z tytułu umowy zlecenia z dnia 10 grudnia 1999 r. (w umowie tej strony odwołują się do umowy z dnia 15 grudnia 2000 r., jak również do innej umowy z dnia 20 grudnia 2000 r.). Sąd Okręgowy ani nie ustalił dokładnie co stanowiło przedmiot umowy z dnia 23 stycznia 2002 r., ani jakie były jej skutki dla rozliczeń stron.

Jak zdaje się wynikać z dostępnego materiału dowodowego skutkiem ww. umów przelewu na zabezpieczenie było to, że wierzytelności pierwotnie przysługujące PZL (...) w stosunku do Skarbu Państwa, nabyte przez (...) od (...) Bank na podstawie umowy przelewu z dnia 17 grudnia 1999 r., powróciły do majątku Banku i miały być rozliczane w sposób określony w tych umowach. Okoliczności dotyczące tych rozliczeń uznać należało za mające istotne znaczenie w sprawie, skoro dotyczyły tych wierzytelności, które były między stronami rozliczane i wskutek składanych oświadczeń o potrąceniu zaliczane na poczet zobowiązań (...) wynikających z umowy kredytowej Nr (...).

Po drugie, Sąd Okręgowy pominął w ustaleniach faktycznych oraz nie dokonał oceny prawnej oświadczeń o potrąceniu złożonych przez (...) w dniu 28 marca 2002 r. oraz w dniu 27 listopada 2002 r. (k. 78, 101). Zauważyć należało, że przedmiotowe oświadczenia obejmują wierzytelności Banku z tytułu umowy kredytowej Nr (...), a w oświadczeniu z dnia 27 listopada 2002 r. pozwana spółka wskazała, że doszło do całkowitego rozliczenia umowy kredytowej Nr (...).

Zauważyć należało, że już w samych zarzutach od nakazu zapłaty (...) podniosła zarzut nieistnienia wierzytelności, która stanowiła podstawę do wypełnienia weksli przez (...) Bank, właśnie w związku z potrąceniami dokonanymi 28 marca 2002 r. oraz 27 listopada 2002 r. (vide k. 51). Był to zatem zarzut o podstawowym znaczeniu dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy i winien on zostać rozpoznany przez Sąd I instancji.

Z punktu widzenia oceny prawnej ww. oświadczeń o potrąceniu istotne jest też ustalenie skutków wyżej już wskazanych umów cesji wierzytelności na zabezpieczenie z dnia 15 grudnia 2000 r. oraz z dnia 23 stycznia 2002 r. (ewentualnie też umowy z dnia 20 grudnia 2000 r.), a także ustalenie stanu wzajemnych rozliczeń w odniesieniu do wierzytelności nabytej od PZL (...) w stosunku do Skarbu Państwa. Również w tej ostatniej kwestii ustalenia Sądu Okręgowego były bardzo fragmentaryczne i nie pozwalały na zbadanie, jak w ocenie Sądu I instancji stan ten się kształtował i wpływał na wzajemne rozliczenia kontrahentów.

Zgodnie z utrwalonymi poglądami judykatury i piśmiennictwa nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi wówczas, gdy sąd I instancji zaniecha zbadania materialnej podstawy żądania powoda zgłoszonego w pozwie albo pominie merytoryczne zarzuty pozwanego (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1998 r., I CKN 804/97, LEX nr 151644 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22). Nierozpoznanie istoty sprawy może również przejawiać się w niewyjaśnieniu i pozostawieniu poza oceną okoliczności faktycznych stanowiących przesłanki zastosowania normy prawa materialnego, będącej podstawą roszczenia (np. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1998 r., III CKN 411/97, niepubl.).

Na gruncie niniejszej sprawy uznać należało, że zachodzi przypadek nierozpoznania istoty sprawy. Po pierwsze, Sąd I instancji nie dokonał materialnoprawnej oceny oświadczeń o potrąceniu złożonych przez (...) w 2002 r., mimo że strona pozwana już w zarzutach od nakazu zapłaty zgłosiła zarzut nieistnienia roszczenia powoda w związku z jego potrąceniem z wzajemnymi wierzytelnościami pozwanego. Po drugie, Sąd Okręgowy nie dokonał w ogóle podstawowych dla rozstrzygnięcia sprawy ustaleń faktycznych, w oparciu o które możliwe byłoby dokonanie oceny zarzutów strony pozwanej.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I instancji uzupełni ustalenia faktyczne w zakresie wskazanym w niniejszym uzasadnieniu, przede wszystkim odnośnie stanu prawnego wierzytelności nabytej od PZL (...), a przysługującej w stosunku do Skarbu Państwa, ustalonego przez kontrahentów sposobu jej rozliczania, stanu tych rozliczeń. Zauważyć należało, że (...) już w samych zarzutach od nakazu zapłaty zawnioskowało o przeprowadzenie szeregu dowodów. Sąd I instancji oceni, które z nich mogą być przydatne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy i przeprowadzi je. Po uzupełnieniu materiału dowodowego Sąd Okręgowy dokona materialnoprawnej oceny skuteczności oświadczeń o potrąceniu złożonych przez pozwaną spółkę w dniu 28 marca 2002 r. oraz w dniu 27 listopada 2002 r. i wpływ tych oświadczeń na dochodzone przez powoda roszczenie. Jeżeli będzie taka potrzeba Sąd I instancji, uwzględniając przeprowadzone dowody, oceni pozostałe zarzuty i zagadnienia materialnoprawne mające wpływ na rozstrzygnięcie

przedmiotowego sporu, mając na względzie fakt, że szereg kwestii - a tym samym konieczność przedstawiania dowodów – pojawiło się dopiero w toku trwającego procesu.

Mając to na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.